

BEHAIZAM

Nema sumnje da je jedna od najzabludjelijih sekti nastala u krugu islama bilo ovo učenje, koje se vremenom toliko izrodilo da je teško naći u njegovom učenju išta zajedničko s islamom, iako se ideja o toj sljedbi rodila u njegovom okruženju, odnosno ši'itskom mezhebu. On se pojavio u trenucima velikog političkog rasjeda u islamskom svijetu u trinaestom stoljeću hidžre, odnosno devetnaestom vijeku po Kristu. Behaizam je nastao iz pokreta Babizma (El-bab) i to je samo njegov logički nastavak. Babizam je osnovao Mirza Ali Muhammed Širazi, u gradu Širazu, i tom pokretu dao ime *Babijje*. Rođen je u Širazu 1819. godine, 1235. hidžretske, u poznatoj obitelji. Pošto mu je otac rano umro, o Mirzi je skrbio njegov stric, veletrgovac. Poput njegova strica, i Mirza se bavio trgovinom, što mu je omogućilo da proputuje mnoge iranske i bliskoistočne gradove. Putujući tako u Kerbelu u Iraku, Mirza je nazočio brojnim predavanjima i razgovorima tamošnjih ši'itskih učenjaka. Naročito je volio posjećivati predavanja kerbelskog alima Kazima Ruštija, koji je ne jednom obznanio da pripada pokretu Šejhijja¹ ili Keššefijja², i svojim pristalicama najavljuvao skori dolazak obećanog *Mehdija* opisujući ga fizički i duhovno.

Slušajući šejha Ahmeda, Mirza Ali bin Muhammed Širazi poistovjetio se s Mehdijem, vratio se u Širaz i proglasio narodu da je on *obećani Mehdi*. Tako je nekolicina pristalica Šejha Ahmeda el-Ihsaija povjerovala da je Mirza dugo čekani Mehdija, preselili se iz Kerbele u Širaz i u Mirzi prepoznali Mehdiju davne 1844. godine. Tako se Mirza proglasio Mehdijem i nazvao se *Babom* (vratima vječite spoznaje). Prema dokumentiranim podacima prvi je povjerovao u Mirzinu mehdijstvo mula Husejn Bešrevi iz Horosana. Tom se prigodom Mirza povjerio mula Husejnu Bešreviju: *Ti si moj prvi pristalica, koji je povjerovao da sam Božja vrata i za to te imenujem "vratima vratiju". Kada budem imao osamnaest pristalica, koji će mi vjerovati bez da ih itko nagovori, izabrat ću pratioca, koji će me pratiti na hadž u Mekku i Medinu. U Mekki ću obznaniti Božju poslanicu, a potom se vratiti u Kufu, i u tamošnjem mesdžidu objaviti svoje poslanstvo. Tu ću zadužiti osamnaestoricu svojih pristalica, dati im upute i zaduženja, te ih poučiti kako će širiti novu vjeru* ³.

Riječ *bab* (باب) kod pristalica ove sekte ima veliko značenje, to jest onaj koji izravno komunicira s rajom, jer on jedini znade istinu vjere, i on je *nositelj nove vjere*, kako za sebe tvrde Behaije. Ima međutim sljedbenika Behaizma koji

1. Ovaj se pokret tako naziva jer ga je osnovao Šejh Ahmed bin Zejnul-abidin el-Ihsai.

2. Ovaj je pokret nazvan tako jer je njegov osnivač Šejh Ahmed Zejnul-abidin el-Ihsai tvrdio da je putem *ilhama* vidio ši'itske imame. To su potvrđivali i njegovi sljedbenici, a što se kosi s učenjem ši'itskog mezheba, a time i s islamskim učenjem.

3. Zerendi, Muhammed Nebil, *Metialial-envar* (o začecima Behaizma),

tvrdi da riječ *bab* je zapravo posrednik između obećanog Mehdija i ljudi ⁴. Bab jedini znade kako će se i kada pojaviti obećani Mehdi, i da on nije Mehdi. Nakon povratka s hadždža, Mirza Ali Muhammed je u mesdžidu u Kufi objavio početak nove vjere, koji se u cjelosti razlikuje od islama. U Kufi je objavio dvije knjižice, jedna je njegov tumač sure *Jusuf*, a druga se bavi njegovim utiscima sa hadža. U tumaču sure *Jusuf* Mirza je rabio do tada nepoznati metod tumačenja Kur'ana, zbog čega je i izazvao interes i oštru reakciju okoline. U svojim predavanjima u kufskom mesdžidu, Mirza je žestoko kritizirao islamsku ulemu, optužujući ih da su krivo tumačili Božju riječ. U jednom predavanju u mesdžidu, sebe je prvi puta nazvao *bab*. Tu su ga sljedbenici nazvali imenom *hazreti Ali*. Ohrabren podrškom pristalica, Mirza objavljuje da je *izvor istine* i *Božji duh*, odustajući od prvoga imena *bab*, koga daje svom prvom sljedbeniku Husejnu Bešreviju iz Horosana.

Spomenuli smo u ovom tekstu da je *Bab* na početku svoje misije propovjedao da je on poslat kako bi navijestio skori dolazak obećanog Mehdija. Njegovom se misijom ponajviše okoristio Husejn Nuri, koji je objavio da je on taj obećani Mehdi, zvani *Buhaullah*, po kome će Behaijje i dobiti ime, te da će on uskoro dobiti *objavu*, koju će objaviti ljudima. Buhaullah je u svom kraju Nur, te u pokrajini Mazenderan pozivao u novu vjeru. Njegove pristalice su izmišljale različite priče, u koji je običan puk vjerovao. Tako primjerice sljedbenici Buhaullaha su izmislili priču da je glasoviti ši'itski alim toga doba, mudžtehid Mirza Tekijjun-Nuri usnuo dva sna. U prvom je usnuo kako stoji pred velikom skupinom ljudi, koji su mu pokazivali na jednu kuću koju je čuvala straža, govoreći mu da u toj kući stanuje obećani Mehdi. Požurio je kući sa željom da se susretne s toliko očekivanim Mehdiem. Kada je stigao pred kuću, straža mu je zabranila ulazak pod izgovorom da Mehdi razgovara s važnom osobom i da sada ne želi nikoga primiti. U povjerenju, stražari su mu rekli da je u kući Buhaullah koji razgovara s očekivanim Mehdiem.

U drugom snu, mudžtehid Mirza Tekijjun-Nuri našao se u nekoj prostoriji s mnogobrojnim sanducima i rečeno mu je da ti sanduci pripadaju Buhaullahu. Kada je jedan otvorio, bio je pun knjiga. Slova u knjigama su isijavala svjetlošću kao što isijava drago kamenje, plijeneći pogled. Tako je Buhaullah iskorištavao popularnosti islamske uleme, da bi polučio uspjeh u svojoj *misiji*. U takvom *mističnom ozračju*, punom protivrječnosti pa i neistina, Buhaullah je nastavio širiti *učenje*, uspjevši pridobiti ne mali broj pristalica, koji su pod utiskom njegovih snova i knjiga, te pisama koja je upućivao svojim pristalicama, pristajali uz njegovu misiju. I neki zapadni povjesničari su u Buhaovoj misiji pronalazili *vrijednosti*, koje će utjecati na širenje *učenja nove vjere* na Zapadu.

Buhaullah je bio taktičan u svojoj misiji. Na početku se nije suprotstavljao islamskom učenju. Na protiv nerijetko se njime i koristio, bojeći se vjerojatno oštire reakcije muslimanske uleme. Godine 1264. h. El-Buhaullah je prvi puta pozvao na otklon prethodnih objava, a posebice islama. Te godine pozvao je

4.Zerendi, Muhammed Nebil Metalial-envar,

svojih 81 pristalicu na konferenciju u pokrajini Bedešt, i ta će konferencija Behaijja kasnije imati značajno mjesto u ovom pokretu, poznatom pod imenom Konferencija u Bedeštu. Konferencija je potrajala nekoliko dana. Na njoj je Husejn Ali En-Nuri sebe prozvaao El-Buhaullah. Povodeći se za njim i drugi su članovi promijenili svoja imena, pa slijedom tog primjera jedna žena vrlo značajna članica pokreta do tada znana kao Tahira, uzela je novo ime Kurretul-ajn, a jedan od njegovih bliskih suradnika uzeo je ime El-Kuddus. Tijekom te konferencije, svakodnevno je El-Buhaullah izdavao nove propise *vjere*, svjesno raskidajući veze s islamom, otkrivajući svoje prave namjere. Zbog tih naglih otklona od islamskog učenja, koga su do tada pristalice ove sljedbe prakticirale, mnogi su bili zbunjeni, pokazujući nezadovoljstvo tim mjerama koje je uvodio El-Buhau. Na konferenciji u Bedeštu najveću konsternaciju je izazvala već spominjana žena Kurretul-ajn kada je javno pred članovima sljedbe skinula sa sebe pokrivač (hidžab), i obratila se nazočnima, što je u to vrijeme predstavljalo nezapamćenu sablazan. Tom je prigodom nazočnima priopćila sljedeće: *Muhammedov vjerozakon je dokinut, a novi još nije objavljen. Mi se trenutno nalazimo u međuprostoru, a to znači da nismo obavezni primjenjivati ni jedan vjerozakon.*

Zbog svega što se dešavalo na konferenciji u Bedeštu i konačnog raskida između ovog pokreta i islama, nazvana je povijesnom u kronici ove sljedbe. El-Buhau je na konferenciji obznanio da njegove pristalice više nisu u obvezi klanjati namaze, niti se pridržavati islamskih propisa. Većina povjesničara pretpostavlja da je konferencija i sazvana radi konačnog i potpunog raskida sa islamom. Behaije tvrde da je ta konferencija označila: *ulazak svijeta u novo razdoblje koje potrebuje nove propise i odredbe* ⁵. Sljedba je u to vrijeme bila rasprostranjena u Mazendaranu, Tabrizu i Kerbeli S druge strane ši'itska ulema u čijim sredinama se i razvila ova sljedba, bila je svjesna da se ne radi više o nekom novom učenju unutar njihovog mezheba, nego o nevjerničkoj herezi koja otvoreno ustaje protiv islama. Zaredale su fetve osude novoga učenja, a osnivač Mirza Ali Muhammed zvani *Bab* proglašava se nevjernikom, kao i njegovi sljedbenici. Ši'itska ulema u mesdžidima diljem Irana i Iraka upozorava muslimane sa minbera na pogubne posljedice Mirzinog učenja, pokušavajući otrijezniti one koji su već pristali uz njegovo učenje. Rezultat te propagande je da su se mnogi vratili u okrilje vjere islama, vidjevši svoju zabludu. Imamo izvješća iz tog vremena koja javljaju da je glavni Mirzin pomoćnik Husejn Bešervije bio bezuspješan u traženju novih pristalica sljedbe ⁶. Tako naprimjer u Komu je Husejn Bešervi bio napadnut od muslimana i morao se bijegom spašavati. U Asfahanu tamošnja je ulema proglasila novu sljedbu i njeno učenje nevjerničkom i rušiteljskom i pozvala vjernike da joj se suprostave svim sredstvima. Ulema ovoga grada proglasila je *Baba* nevjernikom i izdala fetvu osudivši ga na smrtnu kaznu. Fetvu i osudu je potpisalo oko sedamdeset učenjaka. U gradu Kazvinu

5. Dr. Jeyni u knjizi *Ujedinjenje vjera i naroda*, str. 101

6. Zerendi, Muhammed Nebil *Metalia el-envar*, str. 80

najžešći protivnik nove vjere bio je Mula Muhammed Tekijju Beragani. Zato su Behaije odlučili zavjerom ubiti ovoga učenjaka. Iza zavjere je stajala osobno Kurretul-ajn (Tahira). S obzirom da je Beragani bio njen amidža. Isplanirala je zavjeru pripremivši grupu ubojica iz redova Behaija, koji su uz njenu pomoć došli u blizinu Beraganija. Dok se nalazio na jaciji-namaz 1264. h. godine, izboden je nožem osam puta, zadobivši smrtonosne rane⁷.

Mula Baraganijevo ubojstvo izazvalo je veliko ogorčenje kod muslimana u Iranu, a posebice u Kazvinu gdje je bio omiljen. Proglašen je čak i džihad protiv ove nevjerničke sljedbe. Policija je pohapsila zavjerenike, ali je Kurretul-ajn, glavna organizatorica atentata uspjela izbjeći odgovornost, pobjegavši u Teheran i sklonivši se u kuću Buhaullaha⁸. Sljedbenici Mule Beraganija su ga nakon smrti prozvali *Treći šehid*. U Mazendaranu Behaijama se žestoko usprotivio tamošnji ši'itski autoritet poznat po nadimku *Seidul-ulema*, osobno sudjelujući u progonu sljedbenika Buhaullaha iz ovog grada. Međutim Behaije su se u ovom gradu dogovorili da napadnu ovog ši'itskog alima i muslimane. Zbog toga je sud u Tabrizu na suđenju Ali Muhammedu Širaziju, zvanom Bab izrekao smrtnu presudu optužujući ga za pobunu protiv islama, 28. ša'bana 1266. h-1850. i smrtna je kazna izvršena. Smrtnu kaznu su potvrdila trojica islamske uleme: Mula Muhammed Mamakani, Mula Muhammed zvani *Nizamul-ulema* i Šejhul-islam Mirza Ali Asgar.

Nakon smaknuća Širazija, na čelo sljedbe je došao Husejn Ali Nuri, uporno nastavljajući širiti herezu koju je započeo Bab. To je ponovo izazvalo narodni revolt, pa je i njemu zakazano suđenje. Međutim zbog toga što je Husejn porijeklom iz čuvene iranske obitelji koja je vezama u sudu uspjela spasiti ga od smrtno kazne. Grupa iranskih ministara je također utjecala da mu se ne izrekne smrtna kazna, a najveći pritisak je izvršio tadašnji ruski ambasador u Teheranu. Tako je Husejn samo protjeran iz Irana. Ruski ambasador mu je ponudio politički azil u Rusiji, ali je Husejn odabrao egzil u Iraku i tamo otišao sa velikom grupom svojih pristalica⁹. Sa njim je u izbjeglištvo otišla i njegova obitelj, a među njima i sin *El-Gusnul-e'azam* zvani Ibnul-Buha', te brat mu Mirza Musa zvani Kelim. U Bagdadu su se nastanili 1269. h-1853. godine, gdje je došlo do razdora među prvacima Behaija. Nuri je želio postati jedini i vrhovni vođa sekte, ali su mu se suprotstavili ostali prvaci sljedbe. Zbog toga je Nuri morao napustiti Bagdad i preseliti se u malo mjesto zvano Serkela u Kurdistanu. Tamo je prema povjesti ove sljedbe napisao knjigu o učenju pokreta pod naslovom *Ejkan*, a potom se vratio nazad u Bagdad u namjeri da prekine razdor među pristalicama. U Bagdadu je izvijestio sljedbenike da je on očekivani Mehdi, da je učenje Baba prevaziđeno i da je zapravo Bab došao kako bi pripremio teren za očekivanog Mehdiya, to jest njega. Ustvrdio je tom prigodom da je on najvažnija osoba u pokretu i da knjige koje je Bab objavio, zapravo je on inspirirao da ih napiše, i

7. Sejjid Muhammed Bakir Nedžefi u knjizi *Behaijan* na perzijskom jeziku str. 540

8. Mirza Muhammed Mehdi, *Mefatih babul-ebvab*, str. 542-543

9. dr. Abdul Aziz Nuvvar *Šu'ubil islamijjeti*, str. 353

Bab je poslat kako bi proveo njegove želje i naloge. U Iraku je pokušao pokrenuti široku akciju širenja učenja među tamošnjim stanovništvom, ali je naišao na snažan otpor uleme i naroda diljem Iraka, a posebno u Nedžefu i Kerbeli. Izvršen je snažan pritisak na osmansku vlast da ga se protjera iz Iraka ili da mu se sudi, jer je Irak u to vrijeme bio dio velikoga osmanskog carstva. Suočivši se s velikim pritiskom javnosti Vrhovni Bab naređuje Husejnu Nuriju da se pripremi za napuštanje Bagdada i preseli se u Istanbul. Iz Istanbula piše pisma državnici muslimanskih zemalja, osmanskome sultanu i šahu Irana, pozivajući ih da mu dadu povjerenje. U pismima upotrebljava kur'anski metod, čime vladare dovodi u nedoumicu. U Turskoj je došao u sukob sa bratom Jahjom zvanim *Sabahul-ezel*, koji je također bio njegov bliski suradnik, tvrdeći da je on istinski nevidljivi Mehdi, a njegov brat Husejn pojavni imam. Taj spor je uzrokovao podjelu sljedbe na dvije frakcije, i trebalo je dosta vremena i truda da se te razlike prevaziđu. Husejn je nazvao brata Jahju *dedždžalom*, što je za Behaije velika kletva. Tako se Jahjin pokret prozvao *Ezelijama*, a pokret pod nadzorom Husejna i dalje se zvao *Babije* ili *Behaije*. Pošto su turske vlasti osjetile opasnost ovih dvaju hereza, odlučile su protjerati Sabahul-ezela na Cipar, gdje je i umro a Husejna su protjerali u Aku u današnjoj Palestini, gdje je sjedište sljedbe do današnjih dana.

UČENJE I PROPISI BEHAIZMA

Teologija Behaizma na prvi pogled izgleda slična islamskoj. Nalazimo je u knjizi Baba *El-bejan* na arapskom jeziku, kao i u knjizi Behaullaha pod naslovom *Ejkan* na perzijskom jeziku.

Bog je kod ove sljedbe jedan jedini, ali Božje jedinstvo se razlikuje od islamskog u osnovama i značenju. Dok Bog po islamskom značenju odražava biće koje je neovisno o onom što stvara, Behaije tvrde da je Bog svemoćan, i nema u svom stvaranju partnera, ali nije neovisan i dokazuje se svojim stvaranjem. Bog bez stvaranja kod Behaija nije stvarni Bog. Behaije smatraju da Bog nema dodatnih imena kao što je to slučaj sa islamom. Bog prema učenju Behaija nema osobine, smatrajući da Božja imena u islamu su zapravo simboli koje imaju ljudi, obični smrtnici, i zato su takve osobine nedolične za Boga.

U teologiji o Buhaullahu kao očekivanom Mehdiji, Behaizam tvrdi da se njegov dolazak poklapa s nastupom kraja svijeta. Vjerovanje u Mehdijevu poslanicu nagrađuje se džennetom, a protivljenje džehennemom¹⁰.

Zanimljivo je spomenuti stajalište Behaija o poslanicima. Oni misle da su poslanici čvrsto međusobno povezani i da je njihova zadaća da probude čovječanstvo iz obamrlosti, i da dopunjuju jedni druge. Tako na primjer Isa Alejhis-selam je došao poslije Muse Alejhis-selama da ga dopuni, a Muhammed Alejhis-selam nakon Ise Alejhis-selama, s istom zadaćom. Oni tvrde da su svi prethodni Božji poslanici došli s misijom da najave Buhaullaha. Oni vjeruju u

10.dr. Ahmed Šelebi, *Mukarenetul-edjan*, I dio, str. 362-363

pojave prethodnih Božjih poslanika samo ako su najavili pojavu Buhaullaha. Tvrde da će biti poslanika i nakon Buhaullaha i da njegovo poslanstvo nije kraj bogojavljanja. Demantiraju mu'džizu Kur'ana tvrdeći da ona ne postoji. Vjeruju da će svi bogobožni i plemeniti biti nakon smrti vraćeni Bogu i da će biti nagrađeni, dok će zločesti biti izbrisani (fina'), jer je brisanje svakog zla najveća kazna. Zanimljivo je da Behaizam za zlo ne predviđa kaznu poput ostalih nebeskih religija, nego samo brisanje osobe, odnosno bića.

Što se tiče obredoslovlja, Behaije su obavezne obaviti molitvu samo jednom u mjesecu (19 dana traje jedan mjesec kod Behaija), kao što piše u njihovoj knjizi *Bejan*. Međutim u drugim svetim knjigama Behaizma nalazimo da je dovoljno obaviti molitvu jednom dnevno i to s dva rekata u zoru, kao kod muslimana. Imaju abdest koga prakticiraju prije molitve, a duhovnom nečistoćom smatraju psovku, ružne riječi, traćanje. Za vrijeme molitve okreću se u pravcu velikog mesdžida u Širazu¹¹.

Mjesec kod Behaija ima 19 dana, jer je broj 19 kod njih svet. Taj broj 19 su uzeli iz Kurana. Poste devetnaest nada u godini. Najveći blagdan Behaija je prvog muharrema *Nevruz* kada je navodno rođen Bab.

Behaije misle da treba srušiti sva sveta mjesta kao primjerice Ka'bu, Mesdžidul-aksa, grobove poslanika, i to je ujedno naredba svakom njihovom sljedbeniku u slučaju da preuzme vlast u zemljama u kojima se nalaze te svetinje. Bab u svojoj knjizi *El-bejan* naređuje svakom svom sljedbeniku da mora oblačiti skupocjenu odjeću sa svilom, zlatom i dragim kamenjem: *Oblačite svilenu odjeću na vašim svadbama i blagdanima*¹². Naređuju brijanje brada: *Obrijte dlake s vaših lica jer ćete biti ljepši bez njih nego s njima*¹³.

Što se pak tiče žena, zabranjen im je zar i pokrivanje lica i glave: Svim Behajama je dozvoljeno je viđati žene i s njima razgovarati¹⁴. Ženama je dozvoljeno nositi nakit, uljepšavati se, posjećivati pedikere i frizere i salone za uljepšavanje.

Razvod braka je najstrožije zabranjen¹⁵. Neki istraživači ove sljedbe tvrde da propisi Behaizma dozvoljavaju brak sa sestrom¹⁶. Tvrđnja potječe od Džemaluddina Eseda el-Abadija, koji tvrdi da je to obaveza njihove sljedbe. Ipak mislimo da je to samo atak na sljedbu..

11. Bustani, Batros *Enciklopedija znanosti* V knjiga, str. 353

12. Vudždi, Muhammed Ferid u *Enciklopediji XX stoljeća II dio*, str. 15

13. isto

14. Vudždi, Muhammed Ferid, *Enciklopedija XX stoljeća, II dio* str. 15

15. Bustani i Batros *Enciklopedija znanosti*, V dio str. 28

16. Bustani i Butros u *Enciklopediji znanosti*,

POLITIKA BEHAJJA

Pojava Behaizma u islamskom svijetu je izazvala različite reakcije, mahom negativne. Stekao se dojam da pojava ove sekte na međunarodnoj sceni, nije ništa drugo do pokušaj suvremenog imperijalizma da preko nje utječe na javno mijenje islamskog svijeta. Slučajno ili ne, ova je sekta, ne dobivši podršku u islamskom svijetu tražila zaštitnike na Istoku ili Zapadu. Kada je ambasador Rusije u Teheranu, javno ustao u obranu Behajja i njihovog vođe, kako ne bi bili osuđeni na smrt, zamijetilo se kako iza ove sljedbe stoje strane političke sile. Pogotovu kada se doznalo da su sa ruskim ambasadorom u spašavanju vođe i sljedbenika Behajja, izravno surađivali neki ruski židovi, poznati po svojoj cionističkoj politici. Da je Rusija imala veliku ulogu u stvaranju razdora između službenih islamskih vlasti u Iranu i Baba, te njegovih pristalica, govori i izvješće ruskoga ambasadora Dokorova iz 1850. godine. U njegovoj diplomatskoj noti br. 45 u kojoj izvješćuje rusko ministarstvo vanjskih poslova: *Vrlo je ohrabrujuća činjenica da se razdor između muslimanskih učenjaka i Babija, dramatizirao do te mjere da ši'itski učenjaci napadaju Behajje kao muslimanske razvratnike*¹⁷. Tako je Rusija našla pravoga saveznika u svojoj politici prema Kavkazu i tamošnjim pobunama protiv njene dominacije, kao i u Iranu i okolnim zemljama¹⁸. U to ime ruska je vlada dozvolila izgradnju behajjske bogomolje u Aškabadu. Tadašnji lider Behajja Mirza Husejn Ali šalje ruskom caru pismo zahvale, na potpori i zaštiti sljedbenika ove sekte u Rusiji¹⁹. Kako je velika Britanija, najveći kolonizator islamskih naroda, uvidjela veliku važnost Behajja u potčinjavanju koloniziranih naroda engleskoj samovolji, odlučila je stupiti u prisne odnose s liderima sljedbe i pomoći ih u njihovim nastojanjima u borbi protiv islamskih vlasti u nastojanjima da se riješe kolonijalizma. Lideri sljedbe su u znak zahvalnosti Britaniji, slušali njene *savjete* i sve više radili po uputama iz Londona i njenih namjesnika u islamskom svijetu. Tadašnji lideri Behajja smatrani su špijunima kolonijalnih sila u islamskom svijetu, koji su obavljali prljave poslove za englesku vladu. Tako je lider Behajja Abdul Buha' (Abbas efendi) bio odlikovan od engleske kraljice odlikovanjem *Kinght hood*, jednim od najvećih britanskih odlikovanja. Prema kasnijim uvidima i tajna dokumenta britanskih službi, Abbas Efendi je dostavljao vlastima izvješća o stanju u Palestini, Egiptu, Turskoj i Iranu. Ovaj Abbas Efendi je poznat u povijesti Behajja i po tomu što je za vrijeme njegovog vodstva pokretom, Behaizam još više zastranio u svom učenju naspram islama, u odnosu na svoje prethodnike. Tako je Abbas Efendi proglasio Isusa stvarnim *božjim sinom* čemu se do tada ova sljedba suprotstavljala. On je proglasio da kršćanstvo nije podrijetlom od Adema Alejhis-selam nego izravno Božja intervencija posredstvom Isusa. Ovaj behajjski lider na javnim je skupovima upućivao Svevišnjem molitve za dobro

17. Muhammed Bakir Nedžefi, *Behajjan*, str. 619

18. Muhsin Abdul Hamid, *Istina o Babijama i Behajjama*, str. 99-101

19. proglas Organizacije za islamsku promidžbu pod naslovom: Behajje u službi kolonizatora,

zdravlje i dug život engleskog kralja Džiordža petog. Prigodom smrti Abbasa Efendije, na njegov je sprovod došao osobni kraljev izaslanik, tadašnji palestinski namjesnik Samuil.

I cionistički pokret je imao bliske i jake odnose s Behajama, s obzirom da je ovaj pokret imao glavno sjedište u Palestini i pod britanskom zaštitom. Imamo podatke da su vođe Behaija javno i bez sustezanja podupirali osnivanje izraelske države na tlu Palestine. Tadašnji *halifa* ove sljedbe Ševki Efendi javno je davao podršku osnivanju države Izrael, pa je u tom smislu uputio pismo Ujedinjenim Narodima, u kome je potanko objasnio učenje sljedbe i njen stav prema osnivanju Izraela. U pismu Ševki Efendi tvrdi da nema razlike hoće li Palestinom vladati musliman ili Židov-cionista. Javno se zahvalio izraelskim vlastima za pomoć i potporu koju uživa njegova sljedba u Palestini²⁰. Ševki Efendi se susreo 29. rujna 1949. godine s predsjednikom Izraela Ben Gurionom, a zaključke s tog sastanka objavio je Ševkin sekretar Ajvas na svjetskoj Konferenciji Behaija 1954. godine. U tom izvješću svjetskom Behajiskom pokretu, se kaže da je osnutak izraelske države *ispunjenje Božje volje kada je obećao sinovima Abrahamu (Božjega prijatelja), te Muse (Božjega sugovornika), očekujući da će odnosi izraelske države sa svjetskim behajiskim centrom biti dobri.*

AKTIVNOSTI BEHAJIA U SVIJETU

Sljedba Behaija u svijetu i danas zauzima značajno mjesto. Tako primjerice mirovni pokreti u svijetu, miroljubiva koegzistencija svjetskih religija, mir u svijetu, načela su u kojima su Behaije dosta prisutni. Sljedba Behaija je vrlo prisutna u UN i njenim organizacijama, ali isto tako i u svjetskim organizacijama za zaštitu ljudskih prava i sloboda. Malo je poznato da su Behajini članovi u mnogim međunarodnim sudovima, Helsinki Woch, Amnesty Internationale, Haški sud za ratne zločine. Jedan od glavnih istražitelja suda u Hagu (Mirza) je Behaija. Mnoge svjetske ličnosti, umjetnici, pjevači su članovi Behaija. Iako je ova sljedba zabranjena u islamskoj Republici Iran, zbog svoje politike prema svjetskim silama, ona je i danas tamo nazočna, mahom u tajnim pokretima.

Pretpostavlja se da u svijetu ima oko pet milijuna pristalica ovoga pokreta.

U Južnoj Americi ima ih u Brazilu, Argentini, te u SAD, Njemačkoj, Mađarskoj, Turskoj, Čadu, Zambiji, Namibiji, Indiji i Australiji. Svoje knjige i edicije tiskaju na mnogobrojnim svjetskim jezicima. Svjetski centar behaizma se nalazi u Hajfi u Izraelu. Na brdu u Hajfi izgrađen je njihov veličanstveni hram, poznat po imenu *Bejtul-adli el-E'azam* (kuća velike pravde). Iz Haife se upravlja poslovima i aktivnostima sljedbe u svijetu. Danas svjetskim pokretom Behaizma upravlja tijelo od devet članova. U svojoj promidžbi, sljedba se koristi najsuvremenijim elektronskim medijima. Imaju nekoliko TV postaja, mnogo radio-postaja, izdavačke kuće, izložbe. Na drugom svjetskom kongresu Behaija, koji je održan u Njujorku 1990. godine, pročitano je pismo tadašnjeg predsjednika SAD Džordža

20. *Bahai news*, službeno glasilo behaija od ujna 1974. godine,

Buša, koji je potvrdio podršku Behajama. Na tom kongresu izglasana je odluka da se uspostave novi centri u sedam različitih država: u Kambodži, Kazahstanu, Mongoliji, Tadžekistanu, Kirgistanu, Sloveniji i Hrvatskoj. Krajem 1993. godine osnovan je Behajiski centra u Ukrajini i Bjelorusiji. Od islamskih zemlja Behaije imaju jak centar u Maleziji, a nedavno je u Australiji otvorena najveća svjetska bogomolja. Na australskoj televiziji ima posebni kanal koji promovira behaizam.

U Hrvatskoj od početka sedamdesetih godina postoji *Bahai vjerska zajednica* sa sjedištem u Zagrebu u Vrbničkoj ulici br. 22. Prema neprovjerenim informacijama ovoj sljedbi pripada niz poznatih javnih osoba iz kulture, umjetnosti i športa. Islamska zajednica u Hrvatskoj nije do danas imala službenog kontakta s ovom Behai vjerskom zajednicom.

Ševko Omerbašić